

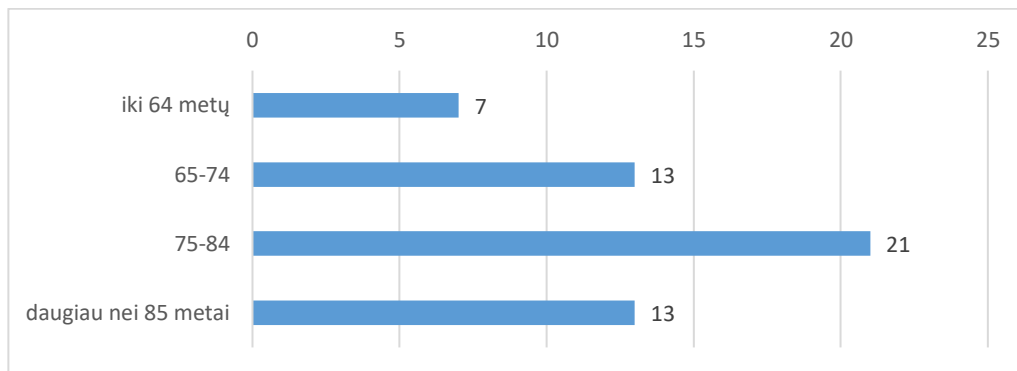
Vilniaus raj. socialinių paslaugų centro paslaugas į namus gavėjų tyrimo rezultatai

Turinys

Vyresnio amžiaus asmenų, gaunančių paslaugas į namus, tyrimo rezultatai	1
Tyrimo dalyvių socialinės-demografinės charakteristikos	1
Į namus gaunamų paslaugų vertinimas	3
Pandemijos įtaka į namus gaunamoms paslaugoms	7
Išvados	8

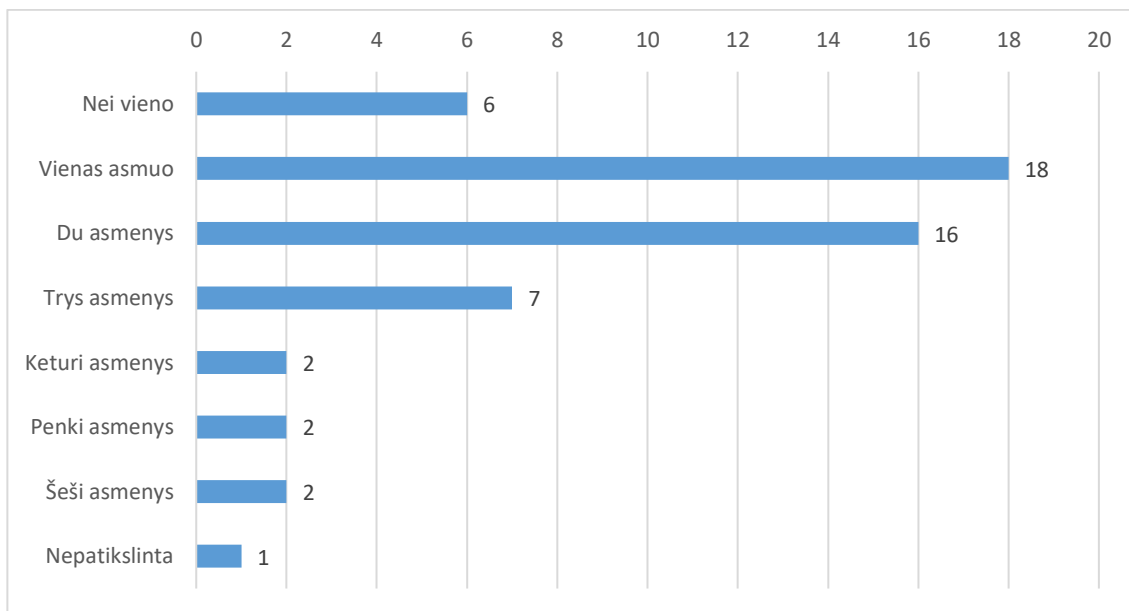
Tyrimo dalyvių socialinės-demografinės charakteristikos

Tyrimo dalyvavo 43 moterys ir 11 vyrų (viso 54 respondentai). Jauniausiam tyrimo dalyviui buvo 59 metai, vyriausiam – 93 metai, tyrimo dalyvavusių asmenų amžiaus vidurkis – 77 metai (žr. pav. nr. 1). Galima pastebėti, kad didžioji dalis asmenų, gaunančių paslaugas į namus, priklauso 75-84 metų arba „vidurio senatvės“ (*angl.* middle-old) amžiaus kategorijai arba yra vyresni nei 85 metai – priklauso „vyriausiųjų“ (*angl.* oldest-old) amžiaus kategorijai.

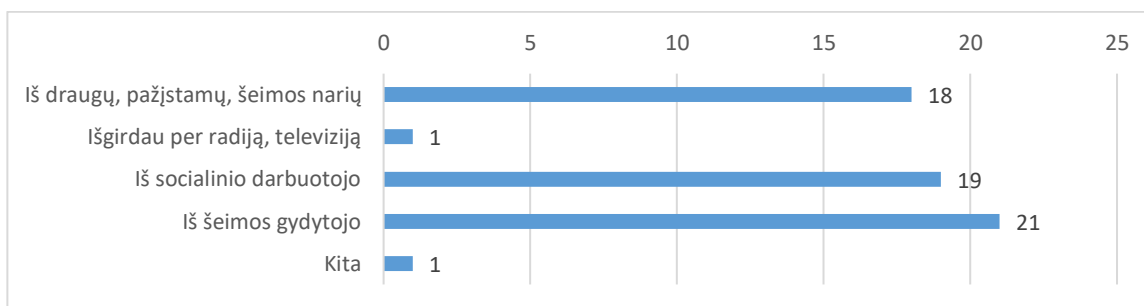
Pav. Nr. 1 *Tyrimo dalyvių amžius, N=54*

43 tyrimo dalyviai nurodė, kad gyvena vieni, 10 nurodė, kad namų ūkyje be jų gyvena dar vienas asmuo ir vienas tyrimo dalyvis namų ūkyje gyvena su dviem asmenimis. Taigi didžioji dauguma paslaugų į namus gavėjų yra vieni gyvenantys vyresnio amžiaus asmenys. Visgi nepaisant to, dauguma respondentų nurodė, kad ištikus nelaimę jie artimiausiame rate turėtų asmenų, į kuriuos galėtų kreiptis pagalbos (žr. pav. Nr. 2).

Pav. Nr. 2. Kiek turite asmenų, į kuriuos galėtumėte kreiptis ištikus nelaimei? N=54

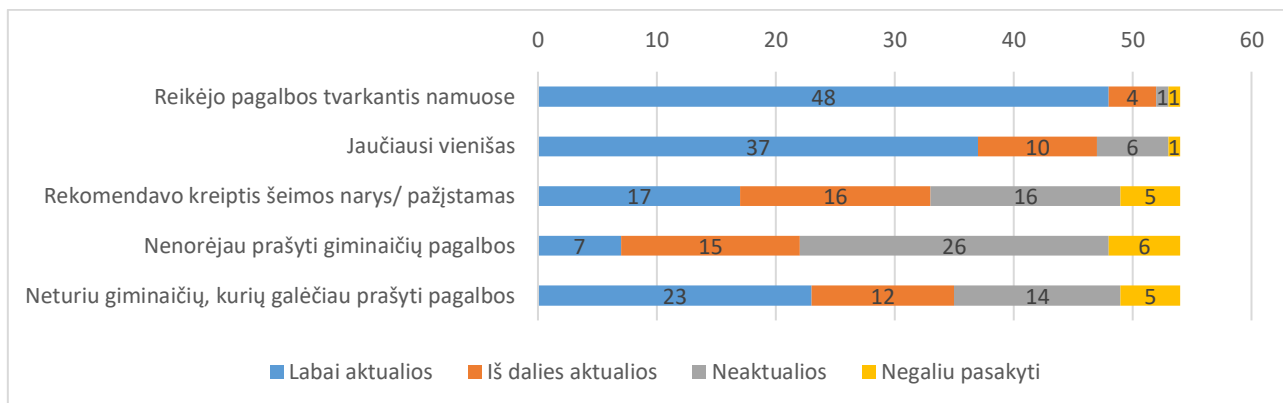
Tyrimo dalyvių buvo klausta, iš kur jie sužinojo apie galimybę gauti paslaugas į namus (žr. pav. Nr. 3). Tyrimo duomenys atskleidė, kad dauguma tyrimo dalyvių apie galimybę gauti paslaugas į namus sužinojo iš šeimos gydytojo, socialinio darbuotojo arba pažįstamų rato. Tyrimo dalyvis, pasirinkęs atsakymo variantą „Kita“, nurodė, kad informaciją apie paslaugas rado internete.

Pav. Nr. 3. Iš kur sužinota apie galimybę gauti paslaugas į namus

Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad dauguma vyresnio amžiaus asmenų sužino apie galimybę gauti paslaugas į namus ne iš masinio informavimo priemonių (pavyzdžiui, radijo, televizijos, žiniasklaidos), bet iš savo artimiausios socialinės aplinkos. Dažniausiu informacijos šaltiniu nurodomas šeimos gydytojas, kuris, tikėtina, informaciją apie šią galimybę suteikia atsižvelgdamas į vyresnio amžiaus asmens sveikatos būklę ir savarankiškumą.

Dažniausiai vyresnio amžiaus asmenys kreipiasi dėl paslaugų į namus gavimo, nes jiems reikia pagalbos tvarkantis buityje, t. y., tikėtina, kad mažėjant savarankiškumo lygiui, auga pagalbos poreikis (žr. pav. Nr. 4). Atitinkamai antra ir trečia pagal dažnumą nurodyta priežastis buvo vienišumo pojūtis arba giminaičių, į kuriuos asmuo galėtų kreiptis pagalbos, neturėjimas.

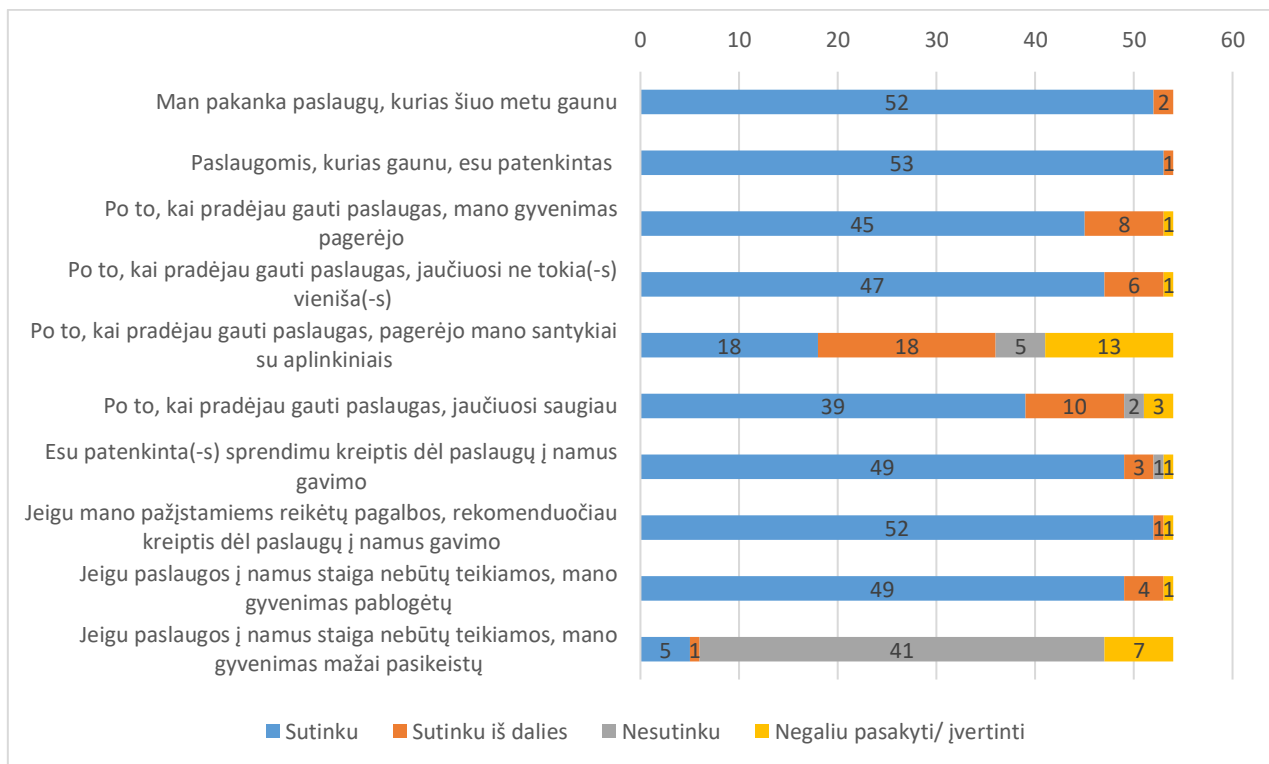

Pav. Nr. 4. Kokios priežastys buvo aktualios kreipiantis dėl paslaugų į namus gavimo?
N=54

Sąlyginai didelei tyrimo dalyvių daliai kreipiantis dėl paslaugų į namus gavimo buvo aktualus nenoras prašyti giminaičių pagalbos. Galima daryti prielaidą, kad motyvu kreiptis dėl paslaugų gavimo gali būti ne tik paslaugos gavėjo socialinės paramos tinklo ypatybės (pavyzdžiui, šeimoje nėra galinčių/ norinčių pasirūpinti vyresnio amžiaus giminaičiu asmenų), bet ir tam tikri jo asmenybės ypatumai. Paprastai vyresnio amžiaus asmens nenoras prašyti pagalbos iš giminaičių siejamas su nenoru jaustis našta arba siekiu išsaugoti savarankiškumą.

Į namus gaunamų paslaugų vertinimas

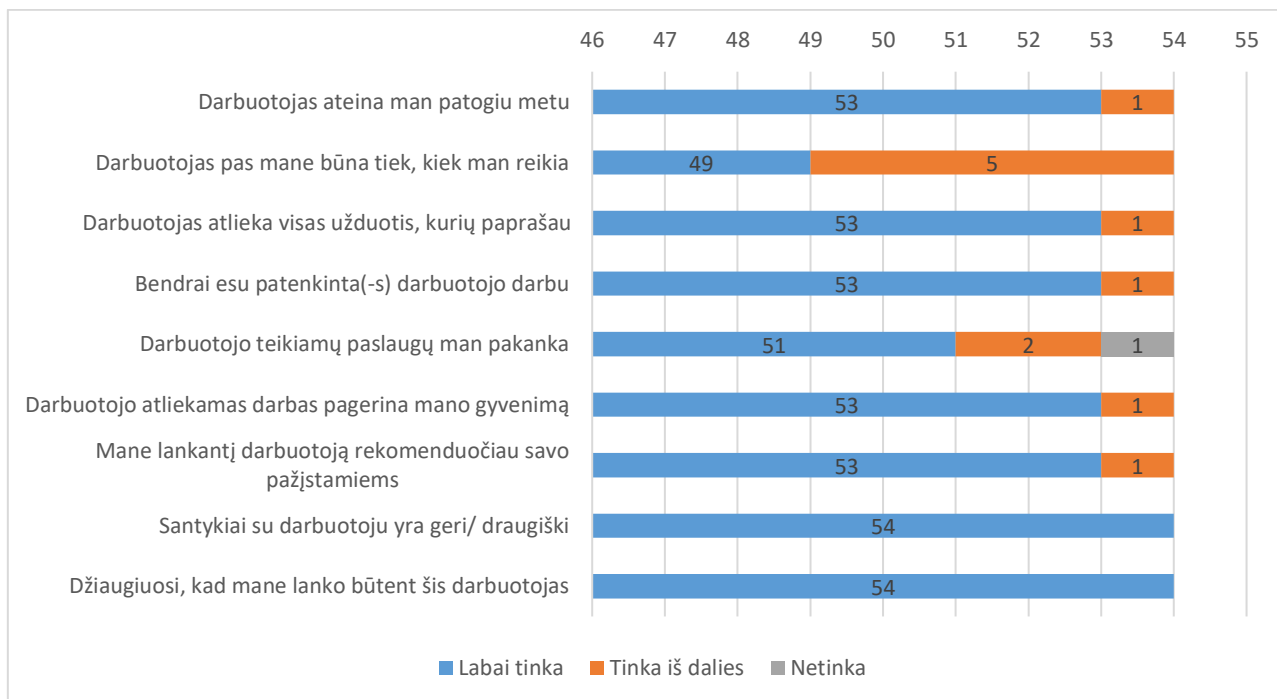
Tyrimo dalyviai buvo paprašyti bendrai įvertinti teikiamų paslaugų kokybę (žr. pav. Nr. 5). Galima pastebėti, kad tyrimo dalyviai linkę beveik visus gaunamų paslaugų aspektus vertinti teigiamai. Respondentų nuomone, šiuo metu gaunamų paslaugų jiems pakanka, jie yra patenkinti gaunamų paslaugų kokybe, sprendimu kreiptis dėl paslaugų į namus gavimo jie yra patenkinti ir paslaugas į namus rekomenduotų pažįstamiems.

Pav. Nr. 5. Į namus gaunamų paslaugų kokybės vertinimas, N=54

Tyrimo dalyviai teigiamai vertino ne tik gaunamų paslaugų kokybę, bet ir šių paslaugų teikiamą naudą. Dauguma respondentų teigė, kad po to, kai pradėjo gauti paslaugas į namus, jų gyvenimas pagerėjo ir jei paslaugos į namus staiga nebūtų teikiamos, gyvenimas pablogėtų. Kaip buvo minėta anksčiau, nemaža dalis vyresnio amžiaus asmenų kreipiasi dėl paslaugų į namus gavimo, nes jaučiasi vieniši, be to, didelė dalis respondentų gyvena vieni. Tikėtina, kad reguliarūs lankančio darbuotojo vizitai yra susiję su sumažėjusiu paslaugos gavėjo vienišumo jausmu, išaugusiu saugumo pojūčiu ir pagerėjusiais santykiais su aplinkiniais.

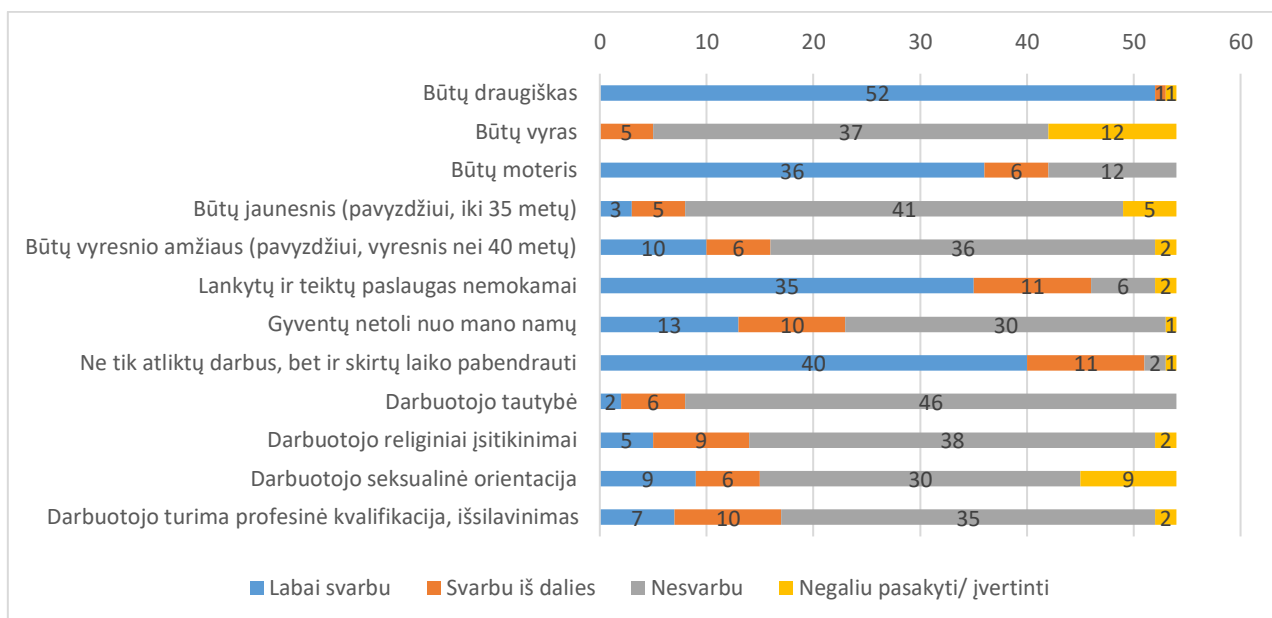
Panašiai, kaip ir vertinant paslaugų į namus kokybę, visi lankančio darbuotojo veiklos aspektai taip pat buvo vertinami itin teigiamai (žr. pav. Nr. 6). Tyrimo dalyviai buvo ypač patenkinti geru santykiu su lankančiu darbuotoju ir džiaugėsi, kad juos lanko būtent šis darbuotojas. Dauguma buvo linkę juos lankančią darbuotoją rekomenduoti ir kitiems paslaugų į namus gavėjams, buvo patenkinti darbuotojo darbu ir teigė, kad darbuotojo veikla prisideda prie jų gerovės.

Pav. Nr. 6. Tyrimo dalyvių pasitenkinimas juos lankančio darbuotojo darbu, N=54

Galima pastebėti, kad respondentų nuomonės šiek tiek išsiskiria vertinant darbuotojo atliekamų veiklų aprėptį („Darbuotojo teikiamų paslaugų man pakanka“ ir „Darbuotojas pas mane būna tiek, kiek man reikia“). Kadangi dauguma tyrimo dalyvių gyvena vieni, tikėtina, kad jie norėtų praleisti daugiau laiko su juos lankančiu darbuotoju, t. y., norėtų, kad jis ne tik atliktų savo tiesiogines funkcijas, bet skirtų laiko pabendrauti su paslaugos gavėju. Neformali lankančio darbuotojo ir paslaugos gavėjo sąveika, tikėtina, ne tik prisidėtų prie vyresnio amžiaus asmens pasitenkinimo gaunamomis paslaugomis, bet ir padidintų jo gyvenimo kokybę ir gerovės pojūtį.

Tyrimo dalyvių buvo klausama, kokiomis savybėmis turėtų pasižymėti, jų nuomone, idealus lankantis darbuotojas (žr. pav. Nr. 7). Galima pastebėti, kad paslaugų gavėjams itin svarbios darbuotojo asmeninės savybės – dauguma nurodė, kad jiems būtų svarbu, jog juos lankantis darbuotojas būtų draugiškas ir kad ne tik atliktų pavestą užduotį, bet ir skirtų laiko pabendrauti. Tikėtina, kad galimybė bendrauti su darbuotoju buvo susijusi su sąlyginai didelės dalies tyrimo dalyvių pozicija, kad jiems būtų svarbu, jog lankantis darbuotojas gyventų netoliese.

Pav. Nr. 7. „Idealus“ lankančio darbuotojo charakteristikos

Tokios darbuotojo charakteristikos kaip tautybė, religiniai įsitikinimai, seksualinė orientacija ar turima profesinė kvalifikacija buvo svarbūs tik nedidelei daliai tyrimo dalyvių. Įdomu tai, kad, respondentų nuomone, lankančio darbuotojo lytis nėra itin svarbi, tačiau dauguma vis tik teiktų pirmenybę moteriai. Šis tyrimo rezultatas gali būti paaiškintas tuo, kad dauguma tyrimo dalyvių buvo moterys ir, tikėtina, kad dėl to teikia pirmenybę darbuotojai moteriai arba ši pozicija susijusi su normatyviniu moters kaip globėjos ir rūpintojos vaidmeniu. Taip pat sąlyginai didesnė tyrimo dalyvių dalis norėtų, kad juos lankantis darbuotojas būtų vyresnis nei 40 metų ir juos lankytų nemokamai.

Siekiant atskleisti papildomus atlikti vyresnio amžiaus asmenų nuomone aktualius paslaugų į namus organizavimo aspektus, tyrimo dalyviams buvo užduotas atvirojo tipo klausimas „Galbūt norėtumėte dar ką nors pakomentuoti apie gaunamas paslaugas/ santykius su darbuotoju, ko nebuvo klausta?“. 54 tyrimo dalyvių atsakymus galima suskirstyti į tris kategorijas: 24 vyresnio amžiaus asmenys nurodė, kad komentarų neturi, 25 pažymėjo, kad buvo patenkinti gaunamomis paslaugomis ar jų konkrečiais aspektais ir 5 turėjo klausimų/ komentarų, susijusių su paslaugų į namus organizavimo ypatumais. Respondentų atsakymai, patenkantys į dvi pastarąsias grupes detalizuojami žemiau (žr. lentelę Nr. 1).

1 lentelė. Papildomi tyrimo dalyvių komentarai

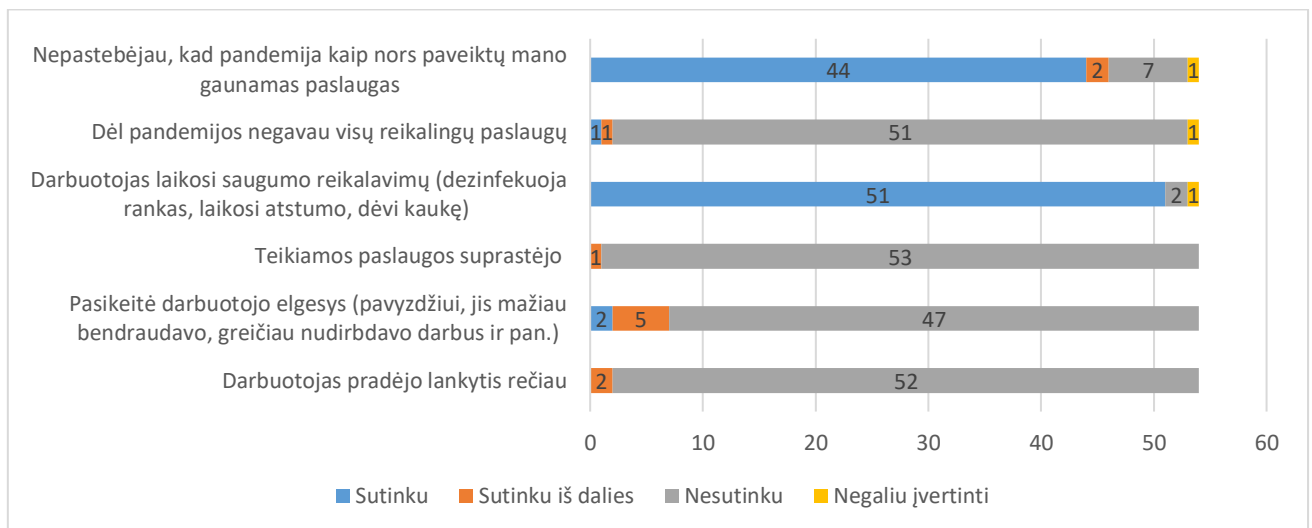
Kategorija	Iliustruojančių citatų pavyzdžiai
Pasitenkinimą keliantys paslaugų į namus aspektai	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Esu dėkinga už visas paslaugas</i> ➤ <i>Darbuotoja mane supranta ir palaiko</i> ➤ <i>Esu patenkinta savo lankomosios priežiūros darbuotoja</i> ➤ <i>Darbuotoja [darbuotojos vardas] mane patenkina savo elgesiu ir savo darbu</i> ➤ <i>Esu patenkintas, kad gaunu paslaugų ir bendrauju su darbuotoju</i> ➤ <i>Norėčiau ir toliau gauti tokias paslaugas</i>
Klausimai/ komentarai	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Nelabai tinka laikas pirmadienis, trečiadienis.</i> ➤ <i>Labai norėtusi, kad centras užsiimtų mūsų kultūrinimosi, nuvežtų į ekskursiją į bažnyčią į muziejus.</i> ➤ <i>Esu vieniša, man reikia daug bendravimo</i>

- *Kad paslaugos būtų nemokamai*
- *Ar darbuotojas dirba vasarą lauke?*

Analizuojant atsakymus kategorijoje „Pasitenkinimą keliantys paslaugų į namus aspektai“ buvo galima pastebėti, kad paslaugų gavėjai ne tik akcentuoja pačios paslaugos naudą ar kokybę, bet vertina ir artimą santykį su darbuotoju. Darbuotojo supratingumas, palaikymas, geras santykis su paslaugos gavėju buvo ypač vertinami.

Pandemijos įtaka į namus gaunamoms paslaugoms

Pasaulinė sveikatos organizacija (PSO) 2020 m. kovo 11 d. paskelbė koronaviruso protrūkį globaline pandemija. Vyresnio amžiaus asmenys dažnai priskiriami prie grupių, kurioms viruso poveikis gali būti pavojingesnis ir sukelti stipresnius neigiamus simptomus, nei kitoms visuomenės grupėms. Dėl to buvo svarbu įvertinti pandemijos poveikį į namus gaunamoms paslaugoms (žr. pav. 8).

Pav. Nr. 8. *Pandemijos įtaka į namus gaunamoms paslaugoms, N=54*

Tyrimo dalyvių nuomone, pandemija neturėjo žymesnio poveikio jų gaunamų paslaugų dažnumui, apimčiai, kokybei ar santykiams su lankančiu darbuotoju. Dauguma respondentų nurodė nepastebėję neigiamo pandemijos poveikio gaunamoms paslaugoms ar galimybei šias paslaugas gauti. Tikėtina, kad toks rezultatas gautas dėl to, kad lankantys darbuotojai laikėsi saugumo reikalavimų, t. y., paslaugos į namus buvo teikiamos tokiu pat mastu, bet atsižvelgiant į riziką. Nedidelė dalis tyrimo dalyvių nurodė pastebėję kai kuriuos lankančio darbuotojo elgesio pokyčius. Tyrimo duomenys neleidžia įvardyti konkrečių elgesio pokyčių, tačiau tikėtina, kad jie buvo susiję su vyriausybės nurodytomis pandemijos valdymo priemonėmis, pavyzdžiui, socialinio atstumo laikymuisi, socialinių sąveikų uždaroje patalpose gairėmis ir kt. Galima daryti prielaidą, kad kai kurie darbuotojai, siekdami sumažinti užsikrėtimo riziką, stengdavosi maksimaliai greitai atlikti vyresnio amžiaus asmens pavestas užduotis, dėl to galėdavo nukentėti paslaugos gavėjo suvokiama paslaugos į namus arba sąveikos su lankančiu darbuotoju kokybė.

Išvados

1. Didžioji dauguma paslaugų į namus gavėjų yra vieni gyvenantys, vyresni nei 75 metų amžiaus asmenys, kurie apie galimybę kreiptis dėl paslaugų teikimo sužinojo iš savo artimiausios socialinės aplinkos, o ne masinio visuomenės informavimo kanalais. Nors dauguma paslaugų į namus gavėjų gyvena vieni, didžioji dalis nurodė turintys bent vieną asmenį, į kurį galėtų kreiptis pagalbos ištikus nelaimei. Dėl paslaugų į namus gavimo asmenys dažniausiai kreipiasi, nes jiems reikia pagalbos tvarkantis buityje, jie jaučiasi vieniši arba neturi giminaičių, į kuriuos galėtų kreiptis pagalbos.
2. Tyrimo dalyviai linkę itin teigiamai vertinti į namus gaunamų paslaugų naudą ir kokybę. Pradėjus gauti paslaugas į namus, tyrimo dalyvių teigimu, jų gyvenimas pagerėjo ir jei paslaugos į namus staiga nebūtų teikiamos, gyvenimas pablogėtų.
3. Lankančio darbuotojo veikla taip pat buvo vertinama itin teigiamai. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad nemaža dalis vyresnio amžiaus asmenų kreipiasi dėl paslaugų į namus gavimo, nes jaučiasi vieniši. Reguliarūs lankančio darbuotojo vizitai gali būti siejami su sumažėjusiu paslaugos gavėjo vienišumo jausmu, išaugusiu saugumo pojūčiu ir pagerėjusiais santykiais su aplinkiniais. Taigi paslaugos į namus ne tik užtikrina, kad vyresnio amžiaus asmuo gauna pagalbą susitvarkant buityje, bet ir gerina paslaugos gavėjo gyvenimo kokybę ir mažina vienišumo jausmą.
4. Viena iš paslaugos gavėjui reikšmingiausių lankančio darbuotojo charakteristikų yra draugiškumas ir nusiteikimas ne tik atlikti tiesiogines su darbu susijusias funkcijas, bet ir pabendrauti. Šalia šių asmeninių savybių, idealus lankantis darbuotojas, tyrimo dalyvių nuomone, būtų vyresnė nei 40 metų moteris. Kitos charakteristikos (pavyzdžiui, tautybė, profesiniai įgūdžiai, religiniai įsitikimai) aktualūs tik nedidelei daliai tyrimo dalyvių.
5. Nepaisant galimų socialinės sąveikos ir paslaugų teikimo ribojimų, dauguma tyrimo dalyvių nurodė, kad pandemijos suvaržymai neturėjo žymesnio neigiamo poveikio jų gaunamų paslaugų kokybei, apimčiai ar santykiams su lankančiu darbuotoju.